

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Aylık Fikir Mecmuası

Yıl: 2, Sayı: 15

Sahibi ve Müdürü: H. Nihâl

15 Temmuz 1932

Kuş Bakışı

Filibe Lokantası

Çemberli taştan Beyazid'a gelirken tramvay caddesinde, sağ kolda meydana yakın bir yerde set üzerinde birbirine benzeyen dükkânlar, imalâthaneler vardır. BİR kısmını kunduracılar öteki kısmını küçük sınaat erbabı işgal eden bu harap dükkânlar arasında bir lokanta vardır: Filibe lokantası.

Lokanta denince camlı, kepenkli bir dükkân sanmayınız, iç içe giren eski bir imalat-haneden ibaret.

İçeri girer girmez karşınızda yemek dağıtılan büyük, gişe taklidi bir yer görürsünüz. Bu gişe taklidi yerin sağ tarafında bir metrelik ufak bir koridor vardır. Bu koridor pencereleri demir parmaklıklı iç içe iki salona açılır. Bu iki salonun her tarafı Türk, Bulgar renkleri, kâğıtları, defne dalları ile süslüdür. Duvarlarda yeni bulgar kıraliçesinin resmini gösterir bir takvim, Bulgar kahramanlarının resimleri, Bulgaristan haritası vardır.

Üstleri kırmızı beyaz satrançlı temiz bezlerle örtülü masalar etrafına mütevazı iskemleler dizilmiş; üstlerine bardaklar, sürahiler, tabaklar konmuştur. Öğle zamanı buraya girdiniz mi iğne atacak yer bulamazsınız. Erkekli kızlı birçok genç burada neşe içinde yemek yerler, konuşurlar, şarkı söylerler.

Burası İstanbul Darülfünununa (Dişçi

mektebine) mensup Bulgar talebenin yemekhânesidir.

İçtimaî hayatların inkişafında içtimaî muhitlerin tesiri asla inkâr olunamaz. Türk içtimaiyetinin inkişafı için bir iki bayağı politika muhitini istisna edecek olursak bu millete inkişafı için hiç bir içtimaî muhit verilmemiştir.

Garbın bugünkü olgun inkişafını hazırlayan, tarihi Osmanlı tarihi kadar uzun olan fikir ve cemiyet muhitleridir.

Bir milletin içtimaîleşmesi uzvî bir hâdise gibidir. Her uzvî hâdise gibi içtimaîleşmek ve tekâmül etmek de bir muhite muhtaçtır. İçtimaî manada tekâmül etmemiş olan milletlerin siyaseti kaba komitacı, haris entrikacı siyasetidir. Türk Milletini Türk gençliğini politikaya sevk etmeden önce ona içtimaî inkişaf ve tekâmülünü temin edecek muhiti vermek lâzımdır.

Başka memleketlere göre ucuz vs yakın olduğu için Türkiye'ye dış hekimliği öğrenmeye gelen Bulgar misafirlerimizin Filibe lokantası takdir ve dikkate değer.

Filibe lokantası yalnız karın doyurmak için açılmış bir lokanta değildir. Bu lokanta milli bir mefkûre ihtiyacına cevap veren bir yerdir. Buraya gelen Bulgar talebe burada yalnız ana dilini duymakla

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 2

bahtiyardır. Burada müşterek Bulgar mefkuresini konuşmakla zevk duymaktadır. Söylediği şarkılarda Bulgar köylüsünün neşesini, Bulgar milletinin ıstırabını ve sevincini tatmakla heyecan duymaktadır. Ve nihayet yirmi metre murabbainı geçmeyen bu harap yer Bulgar kanının, Bulgar ahlâkının, Bulgar mefkuresinin Türkiye'de bulunduğu müddetçe inkişafı için en samimî, en uygun bir muhittir.

Bulgar Misafirlerimizin velevki bilme-

zifeyi, vatan için fedakârlığı emreder. Vatan ve inkılâba maddî bağlar ve kan bağlarıyla bağlı olanların hıyanetini biz gözümüzle gördük, kulağımızla işittik. Millî mefkureye sadakat, millî mefkureye esirlik kanunlarla, emirlerle olmaz.

Biz teşkilâtı esasiye kanununu kurarken Türk içtimaiyatının, Türk mefkuresinin türesini kurmak mecburiyetinde idik. Büyük zafer bizi sarhoş etmiştir. Her şeyi hükümet adamlarından beklemekteyiz. Bu adamların içten gelecek duyguları ka-

YUNUS GİBİ

Yârim, şahım, sultanım;
Canım içinde canım;
Meşrıkta senin yüzün,
Kalbimde senin gözün.
Göklere bürünürsün.
Gizlisin, görünürün.
Aradım dünü günü.
Sen bildin, yalnız onu
Renin açılır gülde.
Kuş dilisin hülbülde,
Kulun oldum, aldandım,
İçimde buldum, yandım,
Âşık olan kişi der:
"Hikmet" yok olsa eğer

Unutmaz gönül seni..
Mağrıpta senin izin,
Unutmaz gönül seni,
Yerlerde sürünürsün.
Unutmaz gönül seni..
Sonra açtın yüzünü.
Unutmaz gönül seni..
Adın anılır dilde.
Unutmaz gönül seni..
Seni vefasız sandım.
Unutmaz gönül seni..
Bu yol Yunusa gider.
Unutmaz gönül seni

Hikmet Tuğrul

yerek olsun bize verdikleri bu ders bizi artık dürtmeli, harekete getirmelidir. Türk genci, Türk darülfünunlusu inkişaf ve tekâmül için muhite, teşkilâta muhtaçtır. Bu muhit yalnız mefkurenin ilmin, şuurun muhiti olmalıdır. Muayyen bir şahıs veya muayyen bir zümrenin gölgesine sığınan muhitler, teşekkürler şahıs veya zümreler kadar fanidir. Halbuki, bir milleti yaşatacak, ona mücadele kabiliyeti verecek hâdiselerin fani değil, ebedî olması lâzımdır. Türk genci bir mefkureye muhtaçtır. Bu mefkure ırkımızın istikbalinin zarureti, ve bizim müşterek duygu ve ihtiyaçlarımızın ifadesi olmalıdır. Türk genci Türklüğü ve Türk inkılâbını yaşatmak için inkılâpçı muhitlere muhtaçtır. Biz kat'iyetle iddia ve ilan ediyoruz ki Türk gencine böyle bir muhit verilmemiştir. Halbuki biz inkılâbın şuurunu benimsemek, iliklerimize kadar ulaştırmak mecburiyetindeyiz.

Millî mefkure bizde bulunmayan bir çok hassalar ister. Atsızlığı, mertliği, va-

nunlarla yaratmalarına imkân yoktur. İçten gelecek duyguları müşterek muhitler yaratabilir. Bu itibarladır ki eski Isparta ve Atinalılar müşterek yemekler yerlerdi. Bu itibarladır ki; Almanya, İngiltere ve Fransa'da akademiya ocakları bundan asırlarca önce kurulmuştur. Şehir stadları ve plajlar için bütçelerinden para ayıran şehirler utansın.

✱

Reisicumhurun işaret ettiği darülfünun arkasındaki talebe yurdu elan açılmadı. Spor meydanlarının, dans salonlarının açılmasında nutuklar verenler utansın! Bu adamlar İstanbul'da mütevazı birer talebe yurdu açarak kendi vilâyetlerinin çocuklarını han, kahve köşelerinden kurtaramaz mıydılar? Bulgar misafirlerimizden ibret alalım! Hepimiz utanalım...

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 3

Türkü

Ne dertliymiş benim başım,
Bir an tükenmedi yaşım,
Yolda yitirdim yoldaşım;
Yamaçları sulu dışlar!
Hey dağlar, hey ulu dağlar!

Neyleyeyim gönül garip,
Bağım viran, bülbül garip.
Sarıp solan gül garip.
Yüreği burkulu dağlar,
Çiçeği kokulu dağlar !

Ersem bir kuş kanadına,
Varsam bulutlar ardına,
Eş olsam her feryadına,
Felek yutturdu kan, dağlar!
Vahşi güller takan dağlar...

Göz yaşımı sele versem,
Ahlarımı yeke versem,
Bu bahtımı ele versem,
Bana yan yan bakan dağlar,
Vız gelir her cakan dağlar!.

Fevziye Abdullah

Bir Kadın Âşık Oldu

Minyatürden daha şık köpükleşen engine.
Yılan gibi kıvrılan mor suların rengine
Kolunu uzatarak bir kadın âşık oldu.

Bir kadın âşık oldu bakarken mavi suya.
Hazla sızlayan bağı acıyı duya duya,
Kalbini fırlatarak bir kadın âşık oldu.

Çok görmeyin bu aşkı... Bin bir gözden süzülen
Acı elemeler gibi haz alarak üzülen
Gönlüne dert katarak bir kadın âşık oldu.

Bir kadın âşık oldu., hem de çılgınlar gibi;
Sanıp suyu kendine sanki candan yar gibi,
Mor sulara yatarak bir kadın âşık oldu.

Bu öyle bir sızı ki: Dağlar bile çökerken.
Hızla koşan bulutlar elemi dökerken
Coşkun suya batarak bir kadın âşık oldu.

Bir kadın âşık oldu, aşk yeri kalp yerimdir;
İçinde haz yaratan mor sular gözlerimdir.
Kollarını atarak bir kadın âşık oldu.

Yılan gibi kıvrılan mor suların rengine,
Kolunu uzatarak, bir kadın âşık oldu.
Minyatürden, daha şık köpükleşen engine
Kalbini fırlatarak bir kadın âşık oldu...

Celâl Sıtkı

Mumyalar

Bu yirmi mumyayı elimle yaptım,
Hepsi de Öz be öz çocuklarımdır.
Bu ölümler benim yağım varımdır.
Her şeyi bırakıp bunlara taptım.

Bunlara yer verin boş masanızda,
Süsler odanızı bir heykel kadar.
Size bakıp bakıp sırtıyorlar
Onlara tanıdık çıkmazınız da.

Kalmadı başımı vurmamak bir taş.
Hepsi de kalp çıktı bildiklerimin.
Bir lokma ekmeği kazanmak için
Nihayet mumyacı oldum arkadaş

Biricik kızım bir tek karımı
Aç bırakmamaktır hayatta gayem.
Elimde son kalan budur sermayem
Mumya yapıp satmak duygularımı...

Refik Fikret

Gece

Göçtü bir kor yığını uzakta; ufuklardan
Sızdı bir şerit gibi semaya, kıpkızıl kan
Damla, damla içirdi rengini denizlere
Sinsi bir yangın gibi; kaydı sönük izlere.

§

Hafif esmer bulutlar koyulaştı ilerde
Yandı kubbemizdeki parlak avizelerde.
Gündüzün velvelesi; perde, perde uyuştu.
Matem tülleri giyen sükût; gece olmuştu,

Ekrem Mümtaz

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeller için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 4

TÜRKİYE MANİLERİ

Azerbaycan Şikestleri
Toplayan: Bir Azerbaycanlı

Azizim veten [1] yahşidir
Göynek [2] keten yahşidir
Gezmeye yâd ülkeler
Ölçmeye veten yahşidir

Azizim dilen gez
Dolangilen [3] dilen gez
Yâd ülkede han olma
Veteninde dilen gez

Bu dağlar dağlar imiş
Arası bağlar imiş
Yar yardan ayrılarda
Ne yaman ağlar imiş

Bu dağlar olmayaydı
Gülleri solmayaydı
Ne ölüm ne ayrılık
Hiç biri olmayaydı

Bu dallar ulu dağlar
Dumanlı sulu dağlar
Burada bir igit [4] ölmüş
Gök kişner bulut ağlar

Kârvan düzde kaldı
Yolu Tebriz'de kaldı
Oğlanı dert apardı
Dermanı kızda kaldı

[1] Vatan
[2] Gömlek
[3] Dolaş
[4] Yiğit

Kerkük Manileri

Toplayan: Müderris Zade Selahattin Sait

Günü gelir
Ağlama günü gelir
Bağrını hakka bağla
İntikam günü gelir

§

Gül memevden [1]
Gül kohmuş gül memevden
Olaydım süd kuzusu
Emeydim gül memevden

Sanamı [2] sal [3]
Hakkı tut sanamı sal
Dünyayı deşt eyledim [4]
Bulmadım sana misal

Sür memeni
Çek göze sürme meni
Tıfılı [5] çok ağlatma
Ağzına sür memeni

Şirazdır
İsfıhandır şirazdır
Tıfıl onunçün ağlar
Meme küçük şir[6]azdır

[1] Memenden
[2] Sanam — put, heykel
[3] Salmak — bırakmak
[4] Seyahat ettim
[5] Tıfıl - çocuk
[6] Şir - süt

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 5

TÜRKİYE MANİLERİ

Safranbolu Manileri
Toplayan: A. Baha

Adam aman gara ben
Acama [1] davşan gibi
Dala galdım gara ben
Yâr nerenden öpeyin
He yanların gara ben

Adam aman nem alû
Yatma a gız yüz üstü
Ak gövüsle nem alû
Ben bi felek soygunıyam
Hırtız benim nem alû

Elli davar yüz davar
Gelin de var gız da var
Öpülecek yüz de var
Tükrülecek yüz de var

Ak goyun mele gelü
Dağları dele gelü.
Yâri gozel olanın
Aklına nele gelü

İbişimi vurdulâ
Öte yüzün kurtleri
Ganadını gırdılâ
Beri yüzün gurtları

Bunarın başı kengel (kalabalık)
Çoban goynunı dönder
Çoban hakğı seversen
Yâri bu yana gönder.

[1] Acemi

Rize Manileri
Toplayan: Ahmet

Portakal kendun sarı
Ne beyazdur çiçeğün
Senun cebunden çıkar
Benim geçineceğüm

Kar yağar neni neni
Ne geç geldun vay beni
Ez küçük parmağumu
Öyle uyandır beni

Tereğē bal kabağı
Yüzün altun tabağı
Horoz dilin kurusun
Ne tez yaptun sabahı

Kestane dizim dizim
Ben bir cilveli kızım
Annem veriyi beni
Babamdan alun izin

Kestaneyim kestane
Kes koy beni yapıya
Az bir şey gördüm seni
Bir daha çık kapiya

Su akar lüle lüle
Yar gelir güle güle
Elinde ipek mendil
Tenini sile sile

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 6

Darbimesel Mecmuaları Kitabiyatı

- 3 -

11 — Viyana Şarkiyat Mektebi:

Durûb-i emsal-i Osmâniye (Osmanische sprichwörter) — Yegâne matbu nushasını Türkiyat enstitüsünde bulduğum bu eser 1865'te Viyana şarkiyat mektebi tarafın-dan neşredilmiştir kitap 500 Türk darbi meselini ve bunların Fransızca, Almanca tercümelerini ihtiva etmesi itibarıyla burada zikre şayan olduğu gibi imla ve lisan hususiyetleri itibarıyla da şayanı dikkattir.

Mezkûr (Viyana mektebi şarkiyesi) nâzırı O. Freih. V. Schlechta Wsserd'in imzasını taşıyan Türkçe, Almanca ve Fransızca üç mukaddemeden anlaşıldığına göre eser Türkçeyi öğrenmek isteyen Fransız ve Almanlarla bu iki lisanı öğrenmek isteyen Türklere kolaylıkla okuyabilecekleri bir kitap vücuda getirmek için tertip edilmiştir. Bu gaye Türkçe mukaddemede şu şekilde anlatılıyor:

"Her bir kârın iptidası düşvar olduğu gibi lisan tahsili emrinde dahi müptediyanın evaili halde hayli müşkilât çektiği ehli indinde mücerrep ve bedidardır. İşte Nemçe ve Fransa lisanlarının kavaidi sarfiyyesine vakıf ve muttali olup da bu iki lisanda mütalâaca kesbi suhulet murad eden Osmanlular ile bilâkis zeban-ı az bülbeyanı Osmaniye tahsile ragıp olan Avrupalıların müşkilât-i iptida-i mezbureye bilâ üstad ve ehven zahmetle zaferyab olmalarına ve zebangü-zar olan durûb-ı emsalin bir miktarını cem ile Avrupalulara dahi bildirmek mârezinde risalei hâzıra tertibine mübaderet kılınmıştır.

Eser, Akademi talebelerinin himmetiyle tertip edilmiş ve darbimeseller için iki yazma koleksiyonla, "Viyana Kütüphanesi krâlisinde bulunan Güvahi'nin yazma bir eserinden [1] ve Mr. Jaubert'in meşhur

grameriyle, Mr. Wickerhauser'in Chrestomathie: Müntchabat'ından istifade edilmiş-tir.

Eser 1865'te (Viyana'da kâin devlet-i imparatoriye matbaasında) basılmıştır. Mukaddeme kısmıyla beraber 14x22 boyunda 200 sayfadan mürekkeptir, ilk 14 sayfa mukaddemelere ve bunları müteakip gelen sayfalar yeniden numaralanarak darbimesellere tahsis edilmiştir ki 155 sayfadan ibaret olan bu kısım 500 Türk darbimeseliyle bunların Fransız ve Alman imlâlarıyla tarzı telâffuzlarını, (mot â mot) ve tam cümle şeklinde olmak üzere iki şekilde Almanca ve Fransızca tercümelerini ihtiva etmektedir.

Eser, büyük bir itina ve dikkatle tertip edilmiş ve pek mükemmel bir surette basılmıştır.

12 — Venedik Ermeni Cemiyeti:

Tureçşkiya Paslovisi — Türkiyat enstitüsünde bulunan ve cildinin üzerinde yukarıdaki Rusça ismi taşıyan bu küçük eser, Ermeni harfleriyle tespit edilen Türk darbimesellerinin İngilizce, Almanca, Fransızca ve İtalyanca tercümelerini ihtiva ediyor.

9X14 boyunda 380 sayfadan müteşekkil olan bu küçük cildin içerisinde 6 küçük kitap vardır. Bu 6 kitapta Venedik Ermeni cemiyeti tarafından neşredilmiş ve Venedik'te basılmıştır.

Birinci kitap: Ermeni harfleriyle tespit

[1] Güvahi'nin darbimeselleri muhtevi olan eserinin ismi "Pendname"dir. Baron Schlechta'nın (Manuscrit Turk de la bibliotheque imperiale a Vien. Mxt 76) diye bahsettiği eser bu olacaktır. İstanbul kütüphanelerinden bir kaçında bulunan bu yama eserden ileride bahsedeceğim.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 7

edilmiş 180 darbimeseli ve bunların İngilizce tercümelerin ihtiva ediyor. Eser 33 sayfadan ibarettir ve 1844'te basılmıştır.

İkinci kitap: Aynı şekilde 355 darbimeseli ve bunların Almanca tercümelerini muhtevidir. 1877'de basılmıştır. 82 sayfa.

Üçüncü kitap: 190 darbimeseli ve bunların, İngilizce tercümelerini muhtevidir. Bu kitap birincisinden 36 sene sonra yani 1880'de neşredilmiştir. 37 sayfa.

Dördüncü kitap: 200 darbimeseli ve bunların Fransızca tercümelerini muhtevidir. Eser 1881'de basılmıştır ve 59 Sayfadan müteşekkildir.

Beşinci kitap: 322 darbimeseli ve bunların İtalyanca tercümelerini ihtiva ediyor. Kitap 1883'te ikinci defa basılmıştır. 68 sayfa.

Altıncı kitap: 1893 senesinde basılmıştır. Bu kitap, kendisinden 16 sene evvel vücuda getirilmiş olan yukarda mevzuu bahsettiğim ikinci kitabın ikinci tabıdır.

Tureçskiya Paslovisi'nin muhteviyatı işte bu altı küçük eserden ibarettir. Bu kitapların içerisindeki darbimeseller epi eski zamanlarda toplanmış ve Ermeni harfleriyle tespit edilmiş olmaları itibarıyla şayanı dikkattirler.

13 — H. Zeynalli:

Azerbaycan atalar sözü — Azerbaycanı tetkik ve tettebbü cemiyeti halkiyat bölmesi neşriyatından olan bu eser gerek tasnif tarzı ve gerekse darbimeseller hakkında şayanı dikkat malûmatı muhtevi bulunması itibarıyla çok kıymetli bir mehzadır [1]

1926'da Bakü'de Kızıl-Şark matbaasında basılan eser, 15x22 boyunda 234 sayfayı ve altı bine yakın darbimeseli ihtiva ediyor.

H. Zeynalli, ilk 29 sayfada halk edebiyatının mahiyet ve hususiyetinden bahsetmekte, şifahi edebiyatımızı bir noktai

[1] Azerbaycan darbimesellerini bu listede zikredişimin sebebi Azerbaycan'ın ırk, kavim, lisan tarih., coğrafya ve kültür itibarıyla şarkî Türkiye olmasıdır.

nazara göre taksim etmekte ve müteakiben atalar sözü serlevhasını taşıyan ikinci bir kısma geçmektedir. Müellif bu kısımda darbimesellerin ihtiva ettiği felsefî ve ahlâkî unsurları ve alelumum darbimesellerin mahiyetini tahlil ve izah etmektedir. Bu 29 sayfalık şayanı dikkat mukaddemeden sonra Azerbaycan civarında toplanan darbimeseller sıralanmıştır. Fakat tasnif tarzında mühim bir hususiyet var. Bütün diğer mecmualarda darbimeseller harf sırasıyla sıralandığı halde bu eserde bu usule ittiba edilmemiş ve darbimeseller ihtiva ettikleri fikirler nazarı itibara alınarak tasnif edilmiştir.

Bu tasnif tarzı hakkında daha vazih bir fikir verebilmiş olmak için darbimesellerin toplandığı muhtelif kısımların serlevhalarını alıyorum.

Tabiat hakkında — kâinat hakkında — vakit hakkında — iklim ve âfâtı semaviye — bilûmum hayat içerisinde — oldu, olacak — insanın tabiatla rabitası — dirilik ve ölüm — dünya hakkında — umumiyetle insan hak-kında — haricî görünüş, eşkâlü uyyub — yaş ve devirleri — sağlamlık ve hastalık hakkında — bedenî, ruhi gösterişler ve hadiseler — duygular ve duyultular — ikbal ve edbar — ahvali ruhiye — iktisadî hareketler — itiyat ve hareket — bahtlılık ve bedbahtlık — yalan, yanlış, kabahat, cinayet — tecrübe, bilgi, istidat — Ömür ve ölüm, kabre konulma — meslek ve sanatlar hakkında — ev levazimatı, âletler, ve esliba — nebat.

İkinci kısım: İnsan ve cemiyet — iktisadî fark ve rabitalar — içtimaî müesseseler, aile münasebatı, kanunu şer — yerler ve eller — ahlâk — dîn ve an' anat — başka dillerde eş olan ve bize geçen sözler — darbimesel şekline girmiş mukayeseler.

Bu şayanı dikkat tasnif tarzıyla sıralanan darbimesellerden sonra bir lügatçe yapılmış ve nihayete bir de darbimesel mecmuaları hakkında küçük bir kitabiyat tatbiki eklenmiştir. Bu bibliyografi, Azer-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 8

baycan sahasına ait darbimesel mecmuları hakkında kıymetli malûmat vermekle beraber bizim Anadolu lehçesinin darbimesellerini toplayan mecmualardan pek az bahsediyor. (Meselâ burada yalnız Ahmet Vefik Paşa'nın eserinden ve Necip Asım Beyin "Eski savlar"ıyla Hibetül-hakayikinden ve bir de Kutadgubilik'ten bahsedilmiştir.

Hülâsa "Azerbaycan atalar sözü" gerek tasnif tarzı ve gerek darbimesellerin mehzallarının tespit edilmiş bulunması itibarıyla ciddi kıymetli bir eserdir

14 — Hrestomatiya Osmanova. (Osmanof müntehabatı)

Molla Mehmet Osman oğlu — Türkiyat Enstitüsünde bulunduğum bu eser Nogay ve Komuk lehçelerinde kullanılan bazı darbi-meselleri türkû, fıkra ve hikâyeleri ihtiva etmektedir [1]. Kitap 1883'te Petresburg darül-

Nogaylar Kırım havalisinde ve şimalî Kafkasya'da oturan Türklere. Uzun zaman Osmanlıların maddi ve manevî hakimiyeti ve nüfuzu altında kaldıkları için Nogay Türk lehçesi Anadolu Türk lehçesinden müteessir olmuştur. Azerbaycan'ın şimalinde yaşayan Komuklar da şarki Türkiye lehçesi demek olan Azeri lehçesinin tesirinde kalmışlardır.

fünunu şark fakültesinin kararıyla Petersburg ilimler akademisi matbaasında basılmıştır.

Kitapta, bu muhtelif halkiyat maddelerini toplayan zatın adına tesadüf edemedim. Fakat Enstitü asistanlarından Abdülkadir Bey'in verdiği malûmata göre müellif "Molla Mehmet Osman oğlu" adında birisidir ve bu eser Rus müsteşrikleri arasında "Hrestomatiya Osmanova" (Osmanof müntehabatı) diye maruftur.

Kitap 16x25 boyunda 174 sayfadır. Baştan yedinci sayfaya kadar olan kısmı Nogay darbimesellerine tahsis edilmiştir. Burada (bazıları da tekerlemeyi andıran) 54 darbimesel vardır. Kitabın 107-122'inci sayfalarında 318 Komuk darbimeseli vardır. Her iki kısımdaki darbimesellerin sıralanmasında harf sırasına riayet edilmemiştir. Bunların arasında muhtelif Türk sahaları ve bilhassa Anadolu, Nogay ve Komuk lehçeleri arasındaki tedahüllere örnek olabilecek sözler vardır. Meselâ:

Malınım artuğı kös çıkarmas
Kelinim sağa ayıtamen, kızım sen tingle.

Adnan
Edebiyat Zümresi Talebesinden

Türk Vatanını Peşkeş Çekenlere

İngiltere hükümeti, Çanakkale harplerine ait hazırladığı resmî tarihi Gaziye "Yüksek bir kumandan, asil bir düşman ve âlicenap bir dost şerefine" hitabı ile hediye ettikten sonra Fransız gazetelerinde bir palikarya yaygarasıdır koşturdu. Gerek bunu gerek Türk-İtalya dostluğunu, gerek borçlar meselesini tutturarak milletlerine has bir edepsizlikle aleyhimize türlü türlü neşriyata başladılar. En büyüğümüz hakkında iğrenç bir lisan kullandılar. En nihayet resmî gazeteleri olan Temps, Cenubî Türkiye'yi, genişlemek

isteyen İtalya'ya peşkeş çekmek küstahlığını göstererek kepazeliği tamamladı. Bu münasebetle Temps'a ve onun milletine söylüyoruz:

Türk Eli bölünmez bir bütündür. Bu bütünün, bugün dışarıda kalan parçalarını da bir gün içeriye alacağız. Bu bölünmez bütünün herhangi bir parçasını almak isteyenler için meydan açıktır, buyurabilirler. İsterler bizzat Fransızlar da kuvvetlerini deneyebilirler. Daha dün en vesaitsiz ve yorgun zamanımızda 200.000 kişilik bir orduyu 15 günde bir savaş

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 9

mucizesiyle yok eden Türkler için, Anadolu'da maraton yapan o düşmanın biraz kaba kıyım ağabeyleri olan Fransızları da Anadolu topraklarına gübre yapmak güç bir iş değildir. Biz Fransızları dost olarak da düşman olarak da tanıdık. Dostluklarının ne kancık, düşmanlıklarının ne korkak olduğunu biliriz. Onlar filân veya falan sahada bizden yüksek olabilirler. Fakat harp ve kahramanlık meydanlarında bizimle boy ölçüşemezler. Savaş meydanı tenis sahası değildir. Anadolu yaylasında boğuşmak Paris sokaklarında zamparalık etmeye benzemez. Harp meydanlarında Fransızlar bizim eski aşınlarımızdır. Niğbolu sahasında bütün Avrupa ordularıyla beraber Fransızların da çelik zırhlı seçme şövalyeleri vardı. Askerî dâhi diye öge öge bitiremedikleri Napolyon'u ilk tepeleyen, hem de inhilâl zamanımızda, biz olduk. En son dersi de daha dün Çanakkalede verdik. Eğer yeniden ders almak istiyorlarsa gelsinler, bekliyoruz.

Biz tarihin en eski zamanlarından beri asil bir ırk olarak yaşadık. Biz İslanı Lâtin, vatani Kelt, adı Cermen olan piç bir millet değiliz. Dayak yerken de zafer zafer diye bağırın Golova horozunu artık çok iyi tanıyoruz. O Golova horozu ki bu kartalın sessizliğini miskinlik sanıyor. Fakat Niğbolu, Akâ ve Çanakkale'yi unutmam.

Cihan harbi kimin harp edebileceğini kimin edemeyeceğini gösterdi. Cihan harbinde, artık harp istemiyoruz diye kütle halinde silâhla isyan eden ve kendi siperlerinin içinde kütle halinde imha olunan yegâne asker Fransız askerdir. Hem de bunu uzak ve yabancı cephelerde değil, vatanlarında, Fransa'da yaptılar.

Bu korkaklığı yapan ve millî kahraman diye tapındıkları Jan Dark ve Napolyon'u düşmanlarına teslim ederek esarete öldüren Fransızların tehditleri bizi sadece güldürür.

Zarif zamparalardan mürekkep olan bu bezirgân ruhlu millet unutmamalıdır ki harp meydanında en mükemmel silâhları da kullanacak olanlar, onlarda pek az olan "erkekler"dir ve 10.000.000 kurt, 40.000.000 köpekten korkmaz...

H. Nihâl

Saz Şairlerine Ait Basılmamış Parçalar

- 9 -

Bâd-ı sabâ melek yüzlü cânânı(n)
Bizi terk etmesi in var selâm eyle
Raqibler başını(n) ol bî-vefânı(n)
Sözünü tutmasun var selâm eyle

Ol asîl-zâdeni(n) sözi mer deme
Du'âlar edüb qanub ver deme
Sabr edemezken ben eski derdime
Ye(n)i derd qatmasun var selâm eyle

Selâm verüb selâmını alırken
Uğrına serimi feda qılurken
«Gevheri»ni(n) qadrin bizler bilürken
Bilinmez sanmasun var selâm eyle

Lutf ü ihsan edüb söylesi(n) sa(n)a
Geçdiler mi yoqsa bendesin a(n)a
Yanımdan geçerken hışm-ile ba(n)a
Qaşlarını çatmasun var selâm eyle

«Kâtibi» meddâhı(n)dır uzaq yaqom
Xilâf a(n)lamasun sözümü saqın
Aramızda olan tuz ekmek haqqın
Yabana atmasun var selâm eyle [1]

- 10 -

Kerem eyle yürü ceylan qızısı
Qaçma benden ben avcı değülüm

[1] Gevheri'nin Kâtibi'ye cevabı da ileride neşredebileceğimiz 23 numaralı manzumededir. Her ikini de ilk defa tarafımızdan ortaya konmuş oluyor.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 10

Seni sevmek imiş başım yazsısu
Qaçma benden ben avcı değülüm

Mecnun gibi gezecek tâqatım yoq
Bütbül gibi şaqıyacaq bağım yoq
Qozağım la qurulacaq ağım yoq
Qaçma benden ben avcı değülüm

Mecliste sevdiğim sîne açarsın
Ağyân(n) elinden bade içersin
Ahû gözlüm benden niçün qaçarsın
Qaçma benden ben avcı değülüm

«Kâtibî» qulunum yazı yazarım
Altun qalem ile târix qazarım
Kâkûlü(n) teline incü dikerim
Qaçma benden ben avcı değülüm

- 11 -

Xaylı zaman aldı dilber gîdeli
Çoq eğlendi gelmez m'ola sevdüğüm
Gö(n)lüm alub beni abdal eyledi
Ne hâldeyim bilmez m'ola sevdüğüm

Sende bu güzellik eğlenmez gider
Dilberler âşiqın ağladur nider
Bilmem niçün böyle çevre meyl ider
Bir merhamet qılmaz m'ola sevdüğüm

Yüzüm üzre ben de dosta varınca
El balğayub dîvânına durunca
Aceb midir bu hâlleri görünce
Gö(n)lüm ele alur m'ola sevdüğüm

Gö(n)lüm zülfü(n) tellerine bağlıdur
Ciğercigim 'aşq odına bağlıdur
«Kâtibî» der beni coqdan ağladur
Çeşmim yaşın silmez m'ola sevdüğüm

(Bitmedi)

Toplayan
M. Şakir

Türkler'de Ailenin Tekâmülü ve Bunda "KADIN"

- v -

Anadolu Türkmenlerinde Aile:

Anadolu Türkmenleri Anadolu'yu on birinci asırda fetheden Türklerin, o zamandan beri medeniyetleşmeyerek, eski hayat şartları içinde yaşayan torunlarıdır. Bu bakımdan bunlardaki aile teşkilâtı adeta İslâmiyetten önceki devirlerin ailesi hakkında bize bazı fikirler verir veya mevcut fikirlerimizi takviye eder dersek mübaleğa etmiş olmayız.

Türkmen ailesi ne pederşahî, ne de maderşahi bir nevi idi. Bu ailede baba ile annenin aynı kıymeti haiz oldukları görülüyor. Hem ihtiyar kadın, hem ihtiyar erkek ocak addolunuyor. Sonra aile hâkimiyeti de bu iki unsurun elindedir. Bunların kuvvetleri müsavidir. Ve aynı zamanda hayatlarında ayrılımlarının da imkânı yoktur. Bu şeklin, eski aile tarzının devamı olup, sonradan yabancı tesirler ve ihtilâflardan meydana gelmediği de muhakkaktır. Çünkü birçok yerlerde Türklerle yan yana yaşayan kürt aşiretlerinde pederşahî ailenin mevcudiyetini biliyoruz.

İslâmiyet'ten önceki devirlerde siyasî işlerde hakanla hatunun müsavi olduğunu yukarıki bahiste söylemiştim. Türkmen aşiretlerinde mevcut olan bir âdet bu ananın hâlâ yaşamakta olduğunu gösteriyor. Bu âdete göre aşiretin beyi ile beyin zevce-si haftada iki akşam aşiretin bütün aile reislerinin ziyaretini kabul ederek aşirete ait meşeleri konuşur.

En eski zamanlarda "boy"un bir aile teşkil ettiğini ve hatta aile adı olarak boy adı kullanıldığını yukarıda söylemiştim. Yine bu müessesenin bakiyesi olarak Türkmenlerde üç beş aileden mürekkep zümrelerin bulunması ve Türkmenlerin

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 11

lâkap olarak bu zümrelerin adını taşıması dikkate değer.

Evlenmeler ise ekseriya kızı kaçırarak suretiyle oluyor. Kızın kaçırılması ekseriya kız tarafını mücadeleye sevkederse de izdivacın vukua ile artık bu hak kabul olunur.

İzdivaç büyük bir ehemmiyeti haizdir. Evlenmemiş olanlar baba ocağına halef olamazlar. Baba ocağına varis olacak olan küçük çocuk babasının ölümünden altı ay sonra evlenmeyecek olursa bu hakkını kaybeder. Ve bu hak daha büyük olan kardeşine intikal eder. Türkmenler kızla erkeğin birbirini severek almasına büyük bir kıymet verirler. Evlenenlerin bir iki yıl baba evinde yaşamaları şarttır. İzdivaçta kız büyük bir cihaz getirir. Gelinin hukuku yapılan bir takım karışık merasimle remizlendirilir. Aileye karışan gelin ertesi günü ailenin yemeğini hazırlamaya mecburdur ki bu da kendisinin aile hukukuna ithal edildiğini gösterir.

Türkmenlerde atsızlık yoktur. Ancak eski atsızlığın devamını gösterecek bazı âdetler kalmıştır ki sözü uzatmamak için onları burada söylemeyeceğim. Miras umum çocuklar arasında müsavi taksim olunur. Fakat küçük çocuğun hakkı yine biraz fazladır. Buna mukabil küçük çocuk baba ocağını terkedemez. Ve ancak baba veya anasından birinin ölümünden sonra evlenebilir. Anadolu Türkmenlerinde eskiden hiç olmayan taaddüdü zevcat son zamanlara doğru çoğalmıştır. Bu da eski Türk ananelerinin tereddidiyle muvazidir.

Erkek mutlak bir âmir değildir. Ancak kadınlar üzerinde bir idare hakkı vardır. Şu kadar var ki erkek de kadının her işine karışmaz. Ve bilhassa, meselâ kürtlerde olduğu gibi kadını kendisi için çalıştırmaz. Evde erkek kendi hususî işlerini kendi yapar. Hatta bir zevç, beş yıl karısından kendi yapabileceği bir işin yapılması talebinde bulunamaz. Evin gıdaya ait işleri erkeğe aittir. Bununla beraber burada da işlerini müşterek görürler. Hatta erkeğin

inek sağdığını gösteren türküleri bile vardır.

Türkmenlerde aile hayatının tereddidiyle beraber taaddüdü zevcatın çoğaldığını da söyledik. Fakat bu da nispeten bir takım makul sebeplerle oluyor. Meselâ zevcenin kısır veya hastalıklı olması çirkinleşmesi gibi bununla beraber ilk zevce her yerde daima en büyük hukuka haizdir ve diğerlerinden daha muhterem tutulur.

Türkmenler arasında ihtiyar kadınlardan mürekkep bir meclis vardır ki çirkin olup da koca bulamayan kızları evlendirmekle mükelleftir. Bununla beraber buna ekseriyetle lüzum kalmaz. Çünkü Türkmen kızları arasında çirkin yok gibidir.

Anadolu köylerinde aile:

Köylerde ise aile şekli eski Türk ailesinden biraz daha uzaklaşmıştır. Anadolunun kızılbaş köylerinde kadınlar erkeklerden kaçmazlar fakat hariçten gelen erkeklerle görüşmekten dahî çekinirler. Sünnî köylerde ise bu âdet biraz daha daralmıştır. Yani kadınlar kendi mahallerinin erkeklerinden kaçmazlar. Kızılbaşlar eski Türk ananelerinin daha iyi sakladıklarından daha serbest kalmışlardır.

Buna rağmen her köyde genç kızlar ve erkekler birbirlerini tanırlar. Çünkü çeşme başları bu nevi tanışmalara müsait bir yerdir. Çeşme başında kızlarla erkeklerin münasebatının ve hatta şakalaşmasının ayıp olmaması aşiret hayatı zamanından kalma bir âdet olsa gerektir. Çünkü islâmî telâkkiler bu nevi temaslara müsait olmadığı için Türk ruhu böyle bir şey icat etmiş olabilir. Genç kız evleninceye kadar kendi cihazını hazırlar, Zaten her erkek, evvelce yapılan bir düğünde, sevdiği kızla tanıştığından (düğünlerde bekâr erkekler kızları görmeye mezundur ve müstakbel zevcelerini böyle düğünlerde seçerler) onu hebasından ister. Babası vermezse kız sevdiği adama kaçar. Eğer kız kaçarsa düğünün bütün masrafını erkek

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 12

vererek düğünü yapar. Baba razı olursa müştereken yaparlar. Düğünden Önce "yavukluk" tabir olunan nişan merasimi yapılır. Bu nişan merasiminde de sair bekâr erkeklerle genç kızlar tanışmaya mezundur. Nişanlılık müddeti genç kızın cihazı ikmal olununcaya kadar sürer. Bununla beraber nişan merasimi iki defa olur. Yavukluk dediğimiz birincisine "Küçük heybe" derler ki resmî bir nişandır, ikincisine " büyük heybe " derler ki damadın, kızın evine birçok hediyeler (erzak vesaire) ve nihayet cihaz yollaması demektir. Bütün cihazlar düğünden bir gün önce teşhir olunur. Herkes bunları görür. Davetliler bir hafta önce çağırılır. Bazı yerlerde bu davet iki şeker gönderilmekle yapılır. Davetliler evvelce kendi düğünlerinde getirilen hediyeye hiç olmazsa muadil hediye getirmeye mecburdurlar. Getirmezlerse hakaret görürler. Çarşamba günü davullar çalmaya başlar. "Sağdıç" denilen, damadın en samimî arkadaşı bir meydanda keşkek döver. Sağdıca Azerbaycan Türkleri "Saktuş" derler. Öğleden sonra meydana düğün kurulur. Delikanlılar oynamaya başlar. O gece sabaha kadar meydan delikanlılarındır. Onlar oynar, kadınlarda dam üstünden seyrederek. Bu sırada nişanlıların birbirine helva ve çiçek göndermesi ayıp sayılmaz. Perşembe günü de davul zurna akşama kadar çalar. O gün akşam üstü gelin ata biner. Gelinin zenginliğine göre "gelin alıcısı" denilen genç kadınlar da ata biner. Bütün köyü dolaşırlar. Yalnız mezarlık önünden geçmezler. Akşam gelini getirirler. Güveyden bahşiş almayınca gelini attan indirmezler.. Gelin attan inince eline bir testi su, koltuğuna bir okka ekmek verirler. Suyu dökerek merdivenlerden çıkar, evine girer. Bazen bereket olsun diye buğday da saçarlar. Derhal gelinin kucagina küçük bir oğlan çocuk verilir. "yuma senin de olsun" derler. Gelinin yatağında çocuğu yuvarlarlar. Gelin zenginse deve ile, değilse öküz arabası ile gelinden sonra eş-yası da eve gelir. Damadı da camiden ilâhi ile getirerek zifafa sokarlar. Güvey sağdıçlara birer tavuk veya

tatlı vermezse o gece onu uyutmazlar. Ertesi günden itibaren de gelinin cihazı tekrar teşhir olunup bir müddet öylece asılı kalır.

Anadolu köylerinde islâmiyetten Önceki âdetlerin bir kısmını da görüyoruz. Eski Türklerde dul kalan üvey ananın ve yengenin üvey oğlu ve kayın biraderle nikâhlanması lâzım ve mecburî olduğunu yukarıda söylemiştim. Anadolu köylerinde dul kalan yenge ve baldız nikahlanırlar. Sebebi de eşyanın harice gitmemesidir.

Köylerde taaddüdü zevcat aşiretlerden daha çoktur. Bu da gösteriyor ki köylerde islâmiyet daha çok tesir etmiştir.

Anadolu şehirlerinde aile:

Son zamanlara kadar gördüğümüz aile tipi vaktiyle şehirlerde de aynı idi. Yalnız şehir hayatının daha müttekâmil ve ince olması dolayısıyla düğün âdetlerinde ve sairede ufak tefek farklar olması tabii idi. Halbuki Anadolu'da şehirlerin çabuk tereddi etmesi, yani Türklükten uzaklaşarak ruhen ve belki de ırken melezleşmesi ailede bir takım değişiklikler yapmıştır. Hatta Anadolunun daha iptidaî olan şark vîâyetlerinde âdeta bir nevi "pederşahî aile" teşekkül etmiştir. Bilhassa şarkî Anadolu şehirlerinde kadının hiç bir hukuka malik olmaması ve hatta çok defa ufak bir sebeple erkek tarafından öldürülmesi bunu gösteriyor. Eğer Türkiye medenî bir memleket olmayıp da polis ve jandarma korkusu olmasa pederşahî ailenin tam bir örneğine rast geleceğimiz bedihidir.

Türk ailesi müsavatçı bir aile olduğu halde ve son zamanlara kadar muhtelif Türkler arasında bu müsavatçılık hiç olmazsa kısmen kaldığı halde acaba neden Türkiye'nin şarkında bu, tamamıyla değişiyor? Bu her halde bu havalide acem ve kürtlerin pek çok olması ve Türk

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 13

ahalinin de pek eskiden beri bunlarla sıkı bir iktisadî münasebette bulunmalarından ileri gelmiş olabilir. Bununla beraber bu söyle-diklerim nihayet faraziye mahiyetinde olup daha çok tetkike muhtaçtır.

Garbi Anadolu şehirlerinde ise umumî köy enmuzecine benzer. Yalnız burada da kadı-nın hukuku azaltılmıştır.

Şimdi islâmî devirdeki Türk ailesi hakkında bir söz söylemek icap ederse hülâsa olarak şunları söyleyebiliriz:

İslâmiyetin tesirine en az maruz kalan göçebe Türklerde hemen hemen tamamıyla eski Türk ailesi şekli devam etmiş, yalnız zamana ve muhite göre pek tabii olarak biraz değişiklikler olmuştur.

Köylerde de eski Türk ailesi şekli devam etmiş, fakat taaddüdü zevcat yalnız zen-ginlere münhasır kalmaktan çıkarak biraz daha umumileşmiştir. Şehirlerde ise eski Türk ailesinden pek az şey kalmış, bilhassa yabancı tesirlere maruz kalan muhitlerde ailede erkekle kadın arasındaki müsavat-tan eser kalmamış, aile âdeta pedersâhi olmuştur.

(Bitti)

**İstanbul Kız Lisesi Felsefe Muallimlerinden
Mehpare Nihâl**

**Melâmîlik - Hamzavîlik ve Bâtınîlikte Tedehüller
- III -**

Bu ayniyetler, bize diğer tarikatlerin hırkasına mukabil, kalenderi, Abdal, Bektaşî, Hurûfî gibi batınî zümreler mensuplarının kepenek giydiklerini bildiriyor.

Bütün bu mülâhazatımız, Bayramî Melâmîlerinin birçok hususlarda bu bâtını zümrelere ittibanı ispat eder. Bu ittiban en birinci

âmili, melâmîlerin müfrit vahdet-i vücudçu olmaları, erkân, rüsum, kuyûd, zikir gibi sâlikî beyhude yere yoran tekeflüfattan içtinap edip muhabbet ve sohbeti esas ittihaz etmeleri ve binnetîce insanı, hele "mürşit" dedikleri yegâne Melâmî mümessili olan ve "gavskutup" telâkki edilen zatı takdiste ileri gitmeleridir. Bu suretle melâmîliğe diğer zümrelerden de rağbet hasıl olmuştur. Bu tedahülün XIV'nci asırdan sonra mümkün mertebe azaldığını, fakat yine devam ettiğini görüyoruz.

Ahmed-i Sârbân'ın halifelerinden Vizeli Alâaddin'den müstahlef Gazanfer Dede, bazı serbest mütaaleatından dolayı İstanbul'a celp ve ahvali teftiş edilmiştir, ölümden güç kurtulan bu zat hakkında Ebüssu'ûdun vezaret makamına yazdığı mektup, aynen Şakayık zeylinde vardır [1] Vizeli Alâaddin müntesiplerinden olan ve Gazanfer Dededen tekmîl-i tarikat eden Seyit Osman-i Hâşimî de Nüreddîn zadeye dehalet [2] ve suretâ ona intisapla kurtulabilmişti.

Şakayık zeyli, Bayramîlerin "Ömer-i Sikkînî qolu 'ulemâ meyânında medhûldür ve nicesi şemşîr-i şeri'atle maqtuldür" de-dikten sonra "haqiqat-i hâlleri 'âlim üs sırrı v el-hafâyâya havale olunmaq evlâdır" [3] diyerek Bayramî Melâmîleri hakkındaki umumî suizanna tercüman oluyor.

İdris-i Muhtefinin şathiyesindeki [4]

[1] Şakayık zeyli, Atâyî. "Eşeyh Gazanfer Dede" cilt I, s. 87.

[2] Aynı eser, cilt 2, 3. 463. "Melâmîlik ve Melâmîler"e de bakınız (s. 68-71 ve 74-76). Nüreddîn sâde için bakınız: Şakayık zeyli, cilt 1, s. 212-214.

[3] s. 65

[4] Bu şathiye'nin bütünü "Melâmîlik ve Melâmîler"dedir; s. 125-126.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 14

Altmış arşın minare
Çıkdım anın üstüne
Çağıruben cihanı

Doldurdum efsânenen
Yüz tınâblı bir çadır
Dikdirdim siper için
Ana tutdum yüzünü
Doğdum ol Kârhânenen

Yetmiş iki dillice
Düdük aldım çarşıdan
Çaldım ağır sedasın
Geçdi âsimânenen

Kıt'alarında hurüflük telâkkileri pek barizdir. Hurûflerle yirmi sekiz ve otuz iki harfin mecmuu altmış eder ki "İsa"nın Şamda altmış arşın uzunluğundaki ak minareye inmesi buna remizdir, bu sırta eren hidayete erişir. Kurandaki "Yasin" de yine bunun remzidir. Çünkü "sin" Peygamberin adıdır, "yâ" hitaptır. Aynı zamanda "sin" ebcet hesabında altmıştır. Şu halde bu remiz, yirmi sekiz ve otuz iki harfin mazhar-ı tamimi olan "İnsân-ı kâmil"e işarettir.

Yüz tınâblı çadır meselesi de böyledir. Musa, yüz tınâblı çadır kurup onu kendisine ve benî İsrail'e kible edinmiş. Yüz tınâblı çadır insandır. Çünkü bir el ile bir ayağın mafsalları yirmi sekiz, parmak ve tırnaklarla kırk sekiz, el ve ayaklarıyla elli eder.

Elli de öteki tarafı yüz olur. Yirmi sekiz harf de bast edilince yetmiş iki eder [elif, be, te, se, cim, ilh...]. Bunlar, esmadır. Yirmi sekiz müsemma ile yüz olur ki yukardaki gibi insanın vücuduna tatbik ve tevil edilir. Kurandaki "Kaf" ta ebcet hesabında yüzdür ki buna telmihtir. Hurûfî şairlerinden "Mestan?" bir gazelinde

Yetmiş iki esmayı, esmada müsemmayı. Bildim, bu mu'ammâyı ezberle gezer gönlüm diyor. Nesîmî de bu yüz tınâblı çadır

Ve dduhâdır, âfitabıdır yüzün
Dilberin vechi kitabıdır yüzün
Xayme-i mî'âd-i canın öyle bil
İşbu ma'nîden tınâbıdır yüzün der.

Bu teviller, bütün hurufî kitaplarında mevcuttur [1]. İdris-i Muhtefî'nin bu şathiyesinden başka bir de gazeli vardır:

İqtidâ eden selât-i dâime etmez qu'ûd
Qıblesi âdemdir anın dembedem eyler sücûd

matlai ile başlıyan bu gazelin,

Keşf olub vechine vech-i ma'nevînin sırları
Yedi xat ümm ül-kitâb oldu ana haqdan şuhûd
Görünür vechi misal-i beyt-i ma'mûr zahiren
Mevzi'-i beyt ül-muqaddes haşr-i ervâh-î cunûd

.....
Secde eyler sûret-i rahmana İdris dembedem
Qıble-i tahqîqe erdi erişüb faz-ı vedûd

beyitlerinde tevil edilemeyecek derecede bariz, hurûfî akideleri mevcuttur. Bu su-retle ulema ve sofiyenin İdris-i Muhtefî ile muaraza ve onu inkârları, hükümetin takibi, kendisinin "İdris-i Muhtefî" müstear adıyla gizlenmesinin sebepleri anlaşılıyor [2]

"Sohbetnâme" de [3] diyor ki: "Haqîqat-i âdem 'ind et-tahqîq neden 'ibaret idüğün tahqîqinde fazl-ı yezdânın bu beyt-i ra'nâlarını oqurlardı:

« ما خدای عالم آدم یاقین
ایچنین آدم ولی کر یاقین »

yine "Sohhetnâme" de şu satırlar dikkate değer.

"Hüssâm Efendi, sohbetlerinde câvidân ta'lîm erdiklerinde Ooğacızade, vahdete eren sâhib-i sa'âdetin bu qıl ü qâl ile münasebeti ve hariç ve zahirde bu mer-

[1] "Câvidân"da ve onun tercümesi "Dürr-i yetim"de buna dair ayrı bir bap hasredildiği gibi "arşnâme"de de iki bap bu meseleye aittir. "Asqnâme"nin de beşinci ve altıncı baplarına bakınız: s. 29,31-32. "Dürr-i yetim" hakkında "Melâmîlik ve Melâmiler"in ikinci kısmının bibliyografyasında kâfi malûmat vardır. (s. 225).

[2] Asıl adı Hacı Ali Bey olan bu çok mühim zatın tercümei hâli için "Melâmîlik ve Melâmiler"e bakınız: (s. 121-129)

[3] "Sohbetnâme" için aynı kitabın ikinci kısmının bibliyografyasına bakınız: s. 221.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 15

tebe viqâyeti ne ola deyü zamirinde idi. Fi l-hâi keşf edüb, baqa Mehmet Çelebi; bundan maqsûd oldur kî gideceğimiz memleket, diyâr-i gurbetdir. Lisânları başka lisândır. Anların lisânı ki âdem-i haqîqî lisândır, talibe ta'lim ve tefhim lâzımdır gazez ancaq budur. Yoxsa ondan istifâde ve ta'allûm değıldir; buyurmuşlar" [1] Demek ki bir Hamzavî rehberi, sohbetlerinde "Câvidân" talim ediyormuş. Yine "Sohbetnâme" de Oğlan Şeyhin "Câvidân sahibi vaqit iqtizasıyle te'vîl ve şer'e tatbîq qaydına düşmüşdür. Amma hâlen ol mertebeye hacet yokdur. Belki me'âli, talibe hicâb îrâs eder. Amma nübüvvet ve da'vet iqtizası hasebiyle bir vaqt-i âxarda dahi yine te'vîle ihtiyâç muqarrerdir" sözlerinden de Hamzavîlerin Hurûfîleri hoş gördükleri anlaşılır [2]

La'lî-zâdenin "Sergüzeşt-i Melâmiyye"sinde de Beşir Ajanın şehadeti anlatılırken şu sözleri okuyoruz:

"Biqazâ' allah-i ta'âlâ ve qaderîhi sarây-i hümâyûnda perverde olmaqla ol dâ'irede ahbâb ve mürîdâm çoq idi ve Yeniçeri ocağında Bektaş Ağa ve Murâd Ağa ve emsali hemşehrileri olmağla ve

[1] Qoğacı-zâde, Halvetiyyedendir. Musikide üstat imiş. 1026'da ölmüştür. İstanbul Aksaray'ında Sofularda şeyhi bulunduğu Ekmel Tekkesinde gömülmüştür. Atâyî, adını bilmediğinden yazmamış. Halbuki "Sohbetnâme"den adının "Mehmet Çelebi" olduğu anlaşılıyor (Şakayık zeyli, 622). Hüsameddîn-i Ankaravî'nin 964'te, Koğacizadenin 1026'da öldüklerine yazarak Sohbetnâmedeki Hüsâm Efendinin, Ankaralı Hüsameddîn olması ihtimali, müateb'at denilse de pek kuvvetli de delildir. Lâmekânî dervişlerinden de de bîr "Hüsâmî" vardır. (Melâmîlik ve Melâmiler, 85-86). İhtimal odur. Sohbetnâmede diğer bir yerde de Hüsâm adı geçiyor. "Hüsâm Hasan-u Qabâdûz'a; Hasan, kutunun kapağını açtıktan sonra yine kapamak olur sandım. Meğer ol kapanmaz imiş; buyurmuşlar" buradaki Hüsâm'ın, Hasan-ı Qabâdûz'un şeyhi olduğu anlaşıldığından Ankaralı Hüsameddîn olduğunda şüphe yoktur (Melâmîlik ve Melâmiler, s. 78-79).

[2]"Melâmîlik ve Melâmiler"de "İbrahim Efendinin Hurûfîlere nazarı" (s. 99-104) bahsî ile Gaybîye (114-123) de bakınız.

Câvidâncı Fazl ullah-i Hurûfî tariqinde arnabud İskenderiyye'sinden gelenler ile hemşehriyüz deyü görüşüp zât-i şeriflerine olan siqlet ve kederden mâ'dâ 'avâm-ı nâs daxi sû'i zann eder oldılar ve tariq şeyxleri daxi ummî âdemdir doyu daxl ü ta'aruzdan xâlf değıller idi" [3].

Bu suretle Hamzavîliğin, asıl ihtifa tarihi olan hicrî 1073 tarihine, yani Beşir Ağa'nın şahadetine kadar Bâtînî zümrelerle mütedahü bir surette devam ettiğini görüyoruz. Ancak bu tedahül XV ve bilhassa XVI'ncı asırlarda pek barizdir. Sonraları tedricen azalmaya başlamıştır. Esasen XVI'ncı asırdan sonra da Kalenderîlik ve diğer Bâtînî zümreler inkıraz bulunmaya başlamışlar, yalnız bütün Bâtînî zümrelerin bir halitası hâline gelen Bektaşilik başlı başına bir tarikat olarak kalmış, Huruffîlik de öteki tarikatlere nüfuz ve hulul ederek yaşayabilmiştir. Ancak şurası hiç bir vakit unutulmamalıdır ki Hamzavîlikteki merkezîyet usulü ve teşkilâtın kuvvetiyle hassatan işrâkîlik, bu meslek müntesiplerini ibaheye meylettirmedeği gibi Bâtînî tarikat akidelerinin hululü de Hamzavîliğe aslıyetini kaybettirmemiştir. Hamzavîlerin gerek Kalenderiler e, gerek Hurufî ve Bektaşilere iyi nazarları ve bunların zaman zaman bazı şiar ve akidelerini kabulleri, bilâkis bu tarikatlerdeki birçok zevatın Hamzavî olmasını intaç etmiştir. Hamzavîlerin Kalenderîlere, Fazlı yezdâna ve Hurûfîlere taraftar görünmeleri, Hamzavîliğin Kalenderîliğe veya Hurufîliğe istihalesini mucip olmadığı gibi bu tezahüre aldanarak meselâ Hurufîliği Hamzavîliğin aslî bir akidesi olarak kabul etmek tamamen yanlıştır.

Daima vahdet-i vücudun zevken ve şuhuden tahakkukuna gayret eden bu meslek erbabı, fenayı ihtiyar ederek "edeb-i muhammedî" denilen şerait dairesini tecavüz etmemeğe gayret etmişler ve ekseri bâtînî zümrelerin düştükleri ibahe

[3] S. 54

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 16

gerîvesine düşmedikleri gibi diğer tarikat erbabı gibi rûsum ve kuyûd ile de mukayyet olmamışlardır [1]. Onların Hurufîlikten ve sair akidelerden bahisleri, ancak o akidelerin kendi aslî akideleri olan tevhide uygun olmasından dolayıdır ve binaenaleyh talî bir mahiyettedir. Halbuki, meselâ Hurufîlik, Bektaşîlikle tamamiyle karışmıştır ve bir tarikat, mezheben şîf-batînî, irfanen hurûfidir. Baktaşîlik tevellâ ve teberrâdada pek müfrittir. Hamzavîler ise, tam vahdet-i vücudçu oldukları için Alevîlikte "Mufazziîfe" mezhebini ihtiyar etmişler ve her şeyi hak gördüklerinden teberrâda ifrata varmamışlardır. Hulâsa Hamzavîlik, Mevlânânın düsturuna tamamiyle mütabaat ve hususiyetini ihraz eden ve islâm âleminde ilk melâmîlerden sonra, aynı neşe ile vahdet-i vücudu tamamiyle temsil eden yegâne meslektir dersek mübalâğa etmemiş oluruz [2].

Son Melâmîlere gelince; bunlar, vahdet-i vücudu, bir ilim meselesi olarak kabul edip işrâkîliğe terkettiklerinden yalnız sözle kalmışlar ve binnetice bir tahakkuk beklemediklerinden ibâhaya meyil etmese-

[1] Salevât-ı mefrûze, bir mazhar-ı kâminden bîr resmdir, emrolunmuş. Tâlib, anınla istirahat etmeyüb ne ile vaqit geçirsın? İmdi onlara alâ vech t-tehâvün mülâzemet etmeyüb belki her tavırda bîxûdluq tarîqî üzere vaqti geçmek lazımdır. "İbret ile mübaşeret ulunsa bir xûb nesne olar, buyurdular. Ariflerden birine demişler ki en el-Haq dersin, ya namazı kime adarsın? Buyurmuşlar ki, ya zâtımıza ta'zîm eylemeyelim mi? buyurdular (Sohbetnâme). [2] "Melâmîlik ve melâmîler"de Beşir Ağanın mektubuna (s. 160) ve "Melâmîlik" bahsına (190-207) ve bilhassa bu bahsin "Melâmîlikte Şiiliğe temayül" (197 — 199) ve "Hamzavîlikte teşkilât ve şeriata, mütabeat" (201—207) kısımlarına bakınız.

ler bile pek çoğu, hele meşreplerinde mubalatsızlık bulunanları kendilerini ahkâma riayetten berî saymışlar ye tekâlifin sukutuna kail olmuşlardır. Zaten Hamzavîlikle uyuşamadıklarının en birinci ve mühim sebebi de vahdeti, bir ilim olarak kabulleridir. Bu hususta "Melâmîlik ve Melâmîler"ün üçüncü kısmında epeyce malûmat verdiğimiz cihetle sözümüzü burada keseceğiz.

"Melâmîlik ve Melâmîler" de, Oğlan Şeyh İsmail-i Mâşûki'nin babası Aksaraylı Pir Ali'den bahsederken türbe kapısının üstündeki kitabeyi (aynı kitap, resim IV)

bize gönderilen resimden iyi okuyamadığımız cihetle "Pir ' Alî Bahâ ad-dîn" yazmışız (3. 44), Halbuki, klişede de görüldüğü veçhile "Pîr Alî bin Bahâ ad-dîn"dir. Şu halde kitabe aynen şöyledir:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَنَا ابْنُ دَوْلَابَاتُكَ لَا خَيْرَ مِنْكَ وَلَا خَيْرَ مِنْكَ
دَوْلَابَاتُكَ كَيْفَ لَا دَوْلَابَاتُكَ كَيْفَ
أَنَا ابْنُ دَوْلَابَاتُكَ كَيْفَ لَا دَوْلَابَاتُكَ كَيْفَ
سنة ١٠٠٠

Konya Lisesi Edebiyat Muallimi
Abdülbaki

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 17

"Zemahşeri" Divanında Türklere Dair Şiirler

Harzem (yahut "hârezm") [1]in meçhul bir köyü iken, doğduğu yer olan "Zemahşer"i ve hatta bütün Harzem kıt'asını aydınlatmış olan "Ebu l-Qâsim Mahmûd ibn Ömer" (467 - 538 hicrî, 1075-1144 milâdî) Arapçanın edebî kaidelerine ve güzelliğine herkesten çok nüfuz ederek bu lisanı yeni bir ruh vermiştir. Zemahşeri'nin Arap diliyle yazmış olduğu edebî ve hikemî eserleri şarkın bütün edipleri tarafından belagat örneği sayılmış, Kurana dair yazmış olduğu tefsiri ise Kura'nın belâgatine en çok yaklaşmış bir eser telâkki edilmiştir.

Tefsir, hadis, fıkıh, lügat, nahiv, maanî ve beyan vesair ilimlerde muasırları bulunan âlimler Zemahşeri'nin telmizi olmayı kendi-

[1] Harzemlilerin menşei hakkında "Yâqût'un "Mu'cem ül-Büldân"ında şu rivayet görülmektedir. "Eski hükümdarlardan biri adamlarından dürt yüz kişiye gasep ederek bunların mamuriyetten yüz fersah uzak olan bir mahalle nefyedilmelerini emretmiş ve bunun için kendileri Harzem'in kât ("Mu'cem" sahibi bu kelimenin Harzem dilinde, etrafında duvar olmayan bostan manasına geldiğini söylüyorsa da merhum profesör Barthold'un tahkikine göre "köy" demektir) beldesinin bulunduğu mahalle nefyedilmistiler. Bunlar orada aç ve çıplak kalmamak için balık avlamaya başlamış ve avladıkları balıkları kızartmak için odun toplamış ve kulübeler yapmış olduklarından bir müddet sonra bunları hatırlamış olan hükümdarın göndermiş olduğu kimseler bunları bu halde görmüş ve dönüşlerinde hükümdara bu hali anlatmış olmalarıyla Harzemce'de ete "Har" ve oduna, "rezm" denildiğinden bunların buldukları mahalle "Harez" denilmiş ve sonra tahfif edilerek Harzem şeklini almıştır. Su adı alan mezkûr araziye hükümdar o dört yüz sürgüne vermiş ve kendilerine zevce olmak üzere dört yüz Türk cariye dahi göndermiş ve Harzemliler bunlardan zuhur etmişler. Bundan dolayı Harzemlilerin yüzleri Türk yüzüne benzediği gibi ahlâkları dahi Türk ahlâkına benzer.

leri için şeref sayıyorlar ve bu büyük âlime fevkalâde hürmet gösteriyorlardı. Hatta Zemahşeri'nin "El-Keşşaf" atlı meşhur tefsirinin mukaddimesinde adını zikretmiş olduğu Mekke şerifi "Alî ibn Hamza" bir şiirinde "Eğer fazilet sahibi bir kimseye şerefinden dolayı tapılsaydı islâmın allâmesi olan Zemahşeri benim mabudum olurdu " diyor.

Mekke'de mücaveretinden dolayı "cârul-lah" (= Allahın komşusu) denilen Zemahşeri, meşhur muhaddis "Hâfız-i Silfi" (472-576 hicrî) ye müracaatla telif etmiş olduğu muhtelif kitaplar ve rivayet etmiş olduğu hadisler ve yazmış olduğu şiirleri rivayet etmeye kendisinden mezuniyet istemiştir.

Talebeleri arasında "hatiplerin hatibi" namını almış olan Mekkeli "Muvaffaq ibn Ahd" gibi halis Araplar da vardı ki bu zat dahi Zemahşeri'nin Arap olmayan diğer talebesi arasında Arap dilinin sarf ve nahiv kaidelerini, maânî ve beyan ilimlerini ve nihayet Kuran'ın meziyetlerini bu büyük üstattan öğreniyordu.

Türk, Arap, Acem diyarının her tarafından Zemahşeri'nin bulunduğu yere talebe geliyordu. Kendisine her taraftan talebe geldiğinden' rihlât ve seferden maksat kendisi olduğundan "rahle" tesmiye olunmuştur.

Zemahşeri'nin talebesi arasında bulunan Harzemli "Bayçul-Bayçuk" Zemahşeri'den pek çok istifade edenlerden biri idi. Zemahşeri'nin en büyük telmizi olmakla ölümünden sonra bihakkin bu üstadın kürsüsünü işgal etmiş olan Bayçul'un ve meşhur edip "Belhli Reşideddin Vatvât"ın da Zemahşeri hakkında çok tazimkârane bir şiiri ve büyük üstada göndermiş olduğu bir mektubu vardır. Hanefî ve mu'tezilî olan Zemahşeri,

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 18

mu'tezilenin ekserisi gibi ilmiyle amel eder ve gūnahtan son derece çekinirdi. Asla yalan söylemez, kimseyi çekiřtirmez, kimseye tecavūz etmez, daima ciddiyet ve vekarını muhafaza ederdi.

İlmi ve ahlākī meziyetlerinden başka edebī meziyetlere de malik olan Zemahseri'nin bir divan teşkil edecek kadar da şiiirleri var-

Öyle değildir, Onlardan benim vefa umman boş bir ümittir. Onların bana verdikleri ahde vefa etmeleri mümkün müdür? Siz Türk dilinde "vefa"yı ifade eden bir kelime duyduunuz mu ?

2

O ne kutlu bir gündü ki Yâfes kızlarından güzel ve cilveli bir kıza malik olmuştum. O güzel

KUDUZ KÖPEK

"Danonçiyoy"ya

İnerken kızıl dağdan koyulaşan sulara
Birden hayvanım ũrktü ve asıldım yulara;
Uzun bir uluyuştan ũrperdi bütün tenim,
Yollar ıssız, kimsesiz.. Bir atım, birde benim..

Beklediği yardımı düşene esirgemem,
Ben de bir beyim ama hak yemem rüşvet yemem.
Değilim derebeyi, başka şey anlamayın,
Beni de her Türk gibi kendimin beyi sayın.

İşte bunun için ki yok rakibim, düşmanım;
Fakat ana yurduma göz koyana düşmanım...
.....
Eğildim görmek için acap at çarptı neye?
At kimseye çarpmamış, rast gelmiş bir köpeğe...

Bu gün de geçiyorken yine o kanlı yoldan
Bir köpek gördüm yatar, göğsü yaralı soldan,
Tanıdım bakışından evvelce kudurmuşu,
Yaralı iken bile hainceydi duruşu...

Değil bu kuduz köpek, adi bir kedi bile
Ciğere benzeterek bakar pembe mendile;
Fakat bez olduğunu anlayınca geriler,
İştahlanan ağzını kara toprakta siler.

Kin tutmaz millet derler daha şimdi de bize,
Fakat kuduranlara büyük kin tutacağız.
Ya fırtına hâlinde dōkeceęiz denize,
Ya coşkun bir sel olup vatanda yutacağız...

Ali Fethi

dır. Bu divanın bir tek nüshası Süleymaniye'deki Âşir Efendi Kütüphanesi'nin ikinci defterinde (Numara 330) bulunmaktadır. Köprülü Kütüphanesindeki 1210 numaralı "Etvaz uzzeheb" nüshasının içinde de bu şiiirlerden dört kaside vardır.

Zemahseri'nin divanında Türklere dair şiiirlerin tercümeleeri şunlardır.

1

Ben ahu Türklerin elinden neler çekmekteyim. Allah yardımcım olsun. Bana her fenalık onlardan gelmiştir. Onların gelmiştir onların yüzünden ben kendimi şaşırđım. O kadar ki, yerle göğü ayırt edemiyorum. Onların yüzleeri ince ve nazik ise de huyları

kızın gözleeri her ne kadar dar ise de sihirkârlık itibarıyla geniştir. Baktığı vakit gözü-nün karası görünürse de güldüğü zaman bu siyahlığın hepsi kaybolur.

3

Ruhlara ferah ve sürur veren güzel yüzler ve güzel yüzlülerdir. Güller, nerkisler, papatyalar ve bu çiçekleeri muhtevei olan bahçeler hep onlardır. Kanatlan! Durma Onlara doğru koş! Koş da her sabah onların güzel yüzleerini doya doya temaşa et! Baharı ve baharın gösterdiği türlü türlü güzellekleri anma. Sana bu güzellerden gördüğün bahar yetmez mi? Bu Yâfes'in oğulları olan güzeller sabah gibidir. Bunlara nispetle başka güzeller geceye benzerler. Bunların gözleeri nice sağlam kalpleeri hasta at

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 19

mistir. Bu gözler tırpan değilse de gönüllerde açtığı yaralar tırpan yarası gibi geniştir. Bunlar silâhsız savaşabilirler. Çünkü gözleri silâhın yaptığı tesiri yapar. Ben bu güzellerin muhabbetinin esiriyim. Bu bapta hiç bir nasihat kulağıma girmez ve hiç bir sey beni ayıltmaz. Ey ruhları yağma etmek için yaratılmış güzelleri Allah aşkına beni öldür-meyin, ben fena adam değilim.

4

Türk neslinden bir güzel kız beni kendi isteğimle ölüme doğru götürmektedir. O kızın kendi fettan, gözü de öldürücüdür. Zaten Türk'ün öldürücülüğü meşhur değil midir? Bu kızın kardeşinin kılıcı her ne kadar kesici ve öldürücü ise de bu hususta onun gözü erkek kardeşinin kılıcından daha keskindir. Kardeşi aldığı esirleri azat ederse de bunun esirleri azat kabul etmez. Kardeşi bazı insanların kanını dökerse de bu herkesin kanını dök

mektedir. Kardeşinin elinde kâfirler feryat etmektedir. Bu ise müslümanları inletmektedir. Ben onun hicranıyla ağladıkça o benim karşımda güler ve güldüğü vakit bütün bütün darlaşan gözlen kalbimi yaralar.

5

"Su'da" [1] ya şöyle söyle:

Bizim sana ihtiyacımız yoktur ve biz iri siyah gözlüleri istemeyiz. Dar gözler ve dar gözlüler bizim düşüncemizi ve hayalimizi doldurmuşlardır. Onlar, baktıkları vakit yalnız gözlerinin siyahlıkları görünür. Fakat gülecek olurlarsa o siyahlık ta görünmez olur. Türk yüzü ki Tanrı onları kem gözden esirgesin gökteki ay gibidir.

Kelâm Tarihi Müderrisi
Şerefeddin

[1] Arap sevgilinin adı.

Türk Folkloruna Ait Kıymetli Bir Eser

**Ahmet Baha: Safranbolu'da Yörük düğünleri; 1932 İstanbul, İktisat Matbaası.
(Halk Bilgisi Derneği'nin Türk Halk Bilgisine ait maddeler serisinden, No: 7). 36 sahife.**

Safranbolulu kıymetli ve genç edibimiz Ahmet Baha Bey, esaslı tetkiklerden sonra ortaya attığı bu kitapla, hem folklorla karşı mevcut fitrî istidat ve alâkasını bir kere daha testim ettirmiş, hem de -bildiğime göre- düğünler hakkında ilk Türkçe etraflı tetkiki neşretmiş oldu. Baha beyin musikideki taklit ve hafıza

kabiliyetini yakından tecrübe etmiş olduğum için düğün merasiminin can damarı sayılan oyun ve musikiden bahis sahsfelerinin çok enteresan olacağından emindim ki, eseri gördükten sonra yanılmadığımı anlayarak ayrıca sevindim... Kitabı yalnız mesleğim noktai nazarından tahlil etmeyi daha doğru buldum; türküler ile

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 20

oyunlar hakkındaki tarifleri, en kuvvetli tahriplere yol açacak mahiyettedirler. Düğünün baştan aşağı şiir, samimiyet mümtaz seciyeler ve anane kuvveti ile dolu geçen sahnelerini tasvirdeki kalem kabiliyetini her şeyden evvel alkışlamak lâzımdır.

Merasimin muhtelif yerlerinde "köçek" oyunundan bahis geçiyor. İstanbul'da da malûm olan bu oyunun tarihteki izleri pek eskidir. Kelimenin aslı hakkında mevcut diğer rivayetlere rağmen, ben "göçmek"ten geldiğine kani idim. Baha beyin 20'nci sahifedeki şu satırları düşüncemi takviye eder gibi oldu: "Köçekler oyun oynayan genç göçebe çingenelerdir. Köylüler bunlara kürt der". Kadın kıyafeti ve uzun kâküller ile oynayan bu oyuncuların aynen muadilleri elan Türkistan'da da vardır. Baha beyin tahkiklerine göre, yürükler, Horasan'dan geldiklerini umumiyetle bilmektedirler. Türkistan'da köçek oyununa "başa" denmektedir, İslâmî tesettürün eseridir.

Safranbolu "Paça cümbüşleri" esnasında oynanan "paça oyunları"nda ise, bilâkis kadınların erkek kıyafetine girerek kendi aralarında seymen oyunları oynadıkları anlatılıyor. Hakikî tasvirî oyunlar... Paça tabirinin İstanbul'da da bilindiği malûmdur (paça günü, deriz). Farsî'deki oğlan manasına gelen "beçe" ile alâkası bulunduğu kanaatindeyim: çünkü, Türkistanlıların köçeklere verdikleri "Baça, başa" tabiri de bu Farsî kelimeye yaklaşmaktadır [1]. (ilâve edeyim ki Safranbolu'da paça isimli bir yemek malûm değildir).

Hatta, daha ileri giderek, beç, başa, paça

[1] Hugues Kraft'in "Rus Türkistan'ında (Paris 1902) nam eserinde Baça oyunlarının resim ve tarifleri bulunduğu Enver Behnan Bey'in İngilizce eski bir seyyahat hatırasından alarak tercüme ettiği (Türkistan oyun ve düğünleri) küçük yazısından da istifade edilebilir. (İlbami Safa Bey'in Resimli Yeni Gazete'sinde çıktı, 1926).

tabirleri ile kadim Türk "bakşı"ları arasında bile münasebet arayamaz mıyız? Bahşının el'an müphemiyet örtüleri altında kalan ağırlını acaba bu yolda arayamaz mıyız? Türkmenlerin musiki üstatlarına ve diğer Asya Türkmenlerinin Şamanlar -ki dans ile âyin yaparlar- verdikleri bu unvan Prof. Samailoviç'e göre, Türkler arasına, Budizm ile birlikte, pek eski asırlarda, Sanskritçeden geçmiştir. Acaba iştikakın bu tarzdaki izahı ne derecelerde doğrudur? Baha beyin kita-bından çıkardığım bu şahsî kanaatin Türkiyatçılarca tenviri temenni olunur meselenin ehemmiyetini izaha lüzum yoktur.

Davulculara da "kürt" denildiği yazılıyor. İç Anadolu da kürt adını taşıyan bazı göçebeler bulunduğu doğru ise de, ve garip bir lehçeleri varsa da. etnik noktadan katiyen kürt değil, belki Türkmendirler. Haymana ovasında bulunan bu cins bir miktar köylülerimizden zekî bir çavuş ile geçenlerde tesadüfen tanışıp görüştüm: "Bey. dedi, bize civarımızdaki Türk köyleri kürt derlerse de aslımızın kürt olmaması lazımdır çünkü asıl kürtlerle konuşamayız, onların kürtçesinin tek bir kelimesini anlamayız. Bizim dilimiz de bir nevi Türkçe'dir ve biz Türkmeniz. Türk köylülerinden. kız alıp veririz! [1]" Baha bey, o havalı orkestrası hakkında kitabında az malumat veriyorsa da Bartın gazetesinde bu hususta etraflı neşriyat yapmıştır.

Baş rolü burada da (Davul) oynadığına göre havaların ritim noktasından gayet zengin olması lâzımdır; öyledir de.

Ellerine tef alarak karşılıklı iki sıra halinde ve münavebe ile muhavereli şarkılar söyleyen kadın sesi koroları ve seymen denilen düğün alayı delikanlılarına teşkil ettiği erkek sesi koroları hakkındaki izahat ayrıca mühimdir.

[1] Bartın Gazetesindeki yaylarında bu meseleye Baba Bey de temas etmiştir. 122 numaralı Millî Mecmuadaki yazısına da bakınız.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 21

Seymen alayının, şu sıra mucibince gidişi çok dikkate şayandır. Başta köçekler, onun arkasında sırasıyla değnekçi başı, baş seymen, seymenler, seymenler (koro halinde), soytarılar, davulcular (yani, kemane, zurna ve asıl davul çalanlar) gider bu esnada değnekçi başının manisinden sonra, köçekler zilleriyle oynarken seymenler korusu bir ağızdan ve tek ses üzerine söylerler; soytarılar da aynı zamanda çalgının ritmine uyan yeknasak bir ahenkle ve gülünç edalarla "bitini de yiy ve Feyzullah, takyeni topla Feyzullah" (ensesine vurarak!) gibi saçma mısralar terennüm ederler umumundan hasıl olacak ahengi düşününüz. Bu ifadeleri Baha bey şifahen anlatmıştır ki sahnenin dramatik manzarasını tamamlar. Kitabın sonundaki dört parça musikiyi Baha beyin ağzından ben notaya almıştım,; ayrıca bir be küçük izahname kaleme almıştım. Fakat, bu izahname ile notalar üzerindeki imzalarımın çıkarıldığını hayretle gördüm! Ayrıca da benim el yazım ben dururken başkasına istinsah ettirildiği için ciddî bir kitaba yakışmayan çocukça kaligrafi ve ortografi kusurları işlenmiş. Meselâ

baştaki dört satırın ilk ikisi bir hava, diğer ikisi ise başka bir parça olduğu halde aradaki fasıla belli değildir! Son büyük seymen korosunda ise satırlar kesik kesik bırakılmıştır!.. Bütün bunlar Avrupalı müdekkikleri şaşırtacaktır. H.B. D. ilim encümeninde muzikacı âza bulunmamasından çıkan gafları gördünüz mü?

Bu havalar hakkındaki izahnamem kim bilir kimin arzusu neticesinde çıkarıldığına göre, ihtiva ettiği mecburî bir kaç tevzihten musiki âlimlerini buracıkta olsun haberdar edeyim. Parçaların dördünde de aşağı yukarı aynı tem hakimdir. (Minör) manzarası hakimdir. Son seymen türküsünü klasik bazı makamlarımıza göre yazmak mümkündür; fakat Avrupa tonalitesi tercih edildi. Bu sayede tizden "fa" nağmesi aşılmamış, garp teganni mantığına sadık kalmıştır. Anlaşıldığına göre düğünde söylenen bütün havalar sırasıyla notaya alındıkları vakit muayyen bir "fasıl" (= Suite) teşkil ettikleri görülecektir. Aralarında makam ve usul insicamı bulunacaktır. A. Baha Bey'i tebrik ederim: eseri bir numunedir.

**Kösemihalzade
Muhmut Rağıp**

Mecmualar Kitaplar

Sovyet iktisat ve medeniyetine bir nazar: Sovyetler ülkesine dair yazılan eserlere bu atta bir kitapçık daha ilâve edilmiştir. Kitap buradaki Sovyet konsolosluğu kâtiplerinden, komünist propagandacısı yetiştirmekle mükellef olan Leningrat şark darülfünunundan mezun, Kazan Türklerinden "Hamat" tarafından tertip edilmiştir. Sovyetler cennetini çok iyi methedebilmektedir. L. Balok Rus matbaasında gayet nefis olarak basılmıştır. Her ne kadar sayfalarının sayısına göre 75 kuruş fiat pahalı ise de buradaki sovyet müesseselerinde parasız olarak dağıttığını da işittik. Okumamanızı tavsiye ederiz.

Yeni Rusya'nın İçyüzü: Türkiye'de Sovyetler hakkında bilerek veya bilmeyerek birçok eserler yazılmıştır. Fakat hakikî vaziyeti anlatıcı hiç bir eser görülmemiş, bu yüzden Türk gençlerinden bazıları komünizmin iyi bir şey olduğu zihabına düşmüşlerdir. Murski tarafından yazılan bu kitap ise bunlara karşı verilmiş en iyi bir cevaptır. Bütün Türk gençlerine bu eseri okumalarını tavsiye ederiz. Sapıtmış Türk gençlerini uyandırıcı mahiyette olan bu gibi eserlerin çoğalmasını da gönülden dileriz.

Yolların Sesi: İstanbul'da bu atla aylık bir mecmua çıkmaya başladı, Nec-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 22

muanın en orijinal tarafı kapağıdır. Eğer bir süs olarak yapıldıysa söyleyecek sözümüz yoktur. Fakat iktisadî bir düşünce ile yapıldıysa tebrik ederiz; Mecmuanın içi zengin değil, fakat fakir de değildir. "Can" imzalı şiirle Dâniş Remzi Beyin, "aşk ahlâkı" hakkındaki tenkidi iki kuvvetli yazıdır. Okunmalarını tavsiye ederiz. Fakat bu mecmuada bizim de şiddetle tenkit edeceğimiz bir nokta var. Mecmua Cenap Şebabetin beyin de bir yazısını ihtiva ediyor. Mütarekenin fecî günlerinde "elveda yaldız ve mahmuz" unvanlı yazısıyla Türk ordusunu tahkir eden, yani Türklüğe düşmanlığını açıkça izhar etmiş olan bir adamın yazısını koymak, bilmem ki "Yolların Sesi"ni çıkaran gençlere yakışır mıydı? Velez ki bu adam bir edebiyat dahisi olsa bile...

Terbiye Postası: Konya'da bu atla bir terbiye mecmuası çıkıyor. Muallimler tarafından çıkarılan bu aylık mecmuanın şimdiye kadar dört sayısı çıktı. Cidden faydalı olan bu mütevazı ve kıymetli mecmuayı bütün muallimlere tavsiye ederiz.

İstanbul mefahirine ait mezar kitabeleri: Şimdiye kadar neşrettiği birçok kıymetli eserlerle edebiyat ve harsımıza hizmet eden muallim Sadettin Nüzhet Bey bu eseriyle kütüphanemize mühim bir eser daha hediye etti. Remzi Kütüphanesi tarafından neşredilen bu eser Üsküdar mezarlığında bulunan ve ölüm tarihleri hicrî 1085-1325 olan 34 tane meşahirîn mezar taşlarındaki kitabelerle bu kitabelerin nefis fotoğraflarını ihtiva etmektedir. Başında da müellifin üç sayfalık bir mukaddemesi vardır Millî tarihin vesikaları arasında mezar kitabelerinin ne kadar mühim bir mevki olduğunu söylemeye lüzum yoktur. Bilhassa eski mezar taşlarının, belediyelerin de himmetiyle, yıkıldığı memleketimizde bu iş daha mühimdir. Bütün Türkiye'deki mezarların araştırılarak bu gibî kitabelerin bir an evvel neşrolunmasını beklerken,

milyonerlerin propaganda neşriyatına yardım eden Maarif Vekâletinin bu gibi neşriyata da yardım etmesini temenni ederiz.

Bu gün de diyorlar ki: Remzi Kütüphanesi çok dikkate değer bir eser daha neşretti. Akşam gazetesi, muharrirlerinden Hikmet Feridun Bey vaktiyle gazetesinde tefrika ettiği anketleri kitap halinde neşretti. Güzel bir kapak içinde 230 sayfadan mürekkep bulunan ve fiyatı 100 kuruş olan eser Abdülhak Hâmit, Halit Ziya, Cenap Şehabettin, Sami paşa zade Sezai, Hüseyin Rahmi, Mehmet Rauf, İzzet Melih, İbnül Emin Mahmut Kemal, Fazıl Ahmet, Ali Canip, Ahmet Rasim, Hüseyin Suat, Nâzim Hikmet, Selâmi İzzet, Sadri Etem, Halit Fahri, Hasan Âli, Necip Fazıl, Burhan Cahit, Etem İzzet, Salâhaddin Enis, İsmail Hakkı, Orhan Seyfi. Yusuf Ziya, Vedat Nedim, Mustafa Şekip, Şükûfe Nihal, Halide Nusret, Ercüment Ekrem, Ruşen Eşref, Mehmet Nureddin, Reşat Nuri, Hıfzı Tefvik, Hüseyin Cahit, Mahmut Yesari, Faruk Nafiz, İbrahim Necmi, Aka Gündüz, Nurullah Atâ, Kâzım Nami, Falih Rıfkı, Vâlâ Nureddin, Abidîn Daver, bey ve hanımların bugünkü edebiyatımız hakkındaki fikirlerini ihtiva etmektedir. Bu fikirler okununca insanın bu fikir birliksizliğine şaşmaması kabil olmuyor. Bu birliksizlik yalnız eskilerle yeniler arasında değil, birbirine en yakın olanlar arasında bile göze çarpıyor ve insanı derhal şu neticeye götürüyor: Bizde edebiyat sahasında da bir fikir keşmekeşi var.

Eserde birçok kıymetsiz şahsiyetlerin de ankete iştirak ettirildiğini gördükten sonra insanın aklına niçin filân veya filân şahsiyetlerin de fikrî alınmadı diye bir sual geliyorsa da bu eserin kıymetini o kadar eksiltmez. Çünkü bizzat anketi yapan da kıymetleri ayıramayacak kadar kıymetsiz bir çocuktur. Onun sadece gazeteci olduğunu söylemek kıymeti hakkında bir fikir verebilir. Fakat bu eser buna

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 23

rağmen bu günün fikri ve kültür tarihini yazacak müverrih için büyük bir memba olacaktır. Bu ileriki müverrih zevklerin nasıl fesada uğradığını bu eserden öğrenecektir. Bunların arasında her devirde her kalıba giren Kâzım Nami Bey gibilerin fikirlerini öğrenmek cidden meraklıdır. Kâzım Nami Bey terbiyecidir, içtimaiyatçıdır, feylesoftur tarihçidir, şiir yazar, dil münakaşalarına karışır, mason mahfillerinin kapısında tahta kılıçla nöbet bekler, icap edince Türkçü, bazen beşeriyetçi olur ve kılıbıklıkla iftihar ettiğini söyler. Türk cemiyeti mütekâmil bir seyir takip ediyormuş, onun için bugünküler dünkülerinden mütekâmilmiş diye de bir garibe yumurtlar.

Kâzım Nami Beyin bu fikirlerinin tuhaf cihetini anlayabilmek için bugünkü fikirlerini dünkülerle mukayese etmek ve hava değiştiği zaman da neler söyleyebileceğini beklemek lâzımdır.

Fakat bu eserde gülünecek şeyler bu kadar değil. Meselâ gençliğin mürşidi (!) Sadri Etem Beyi alalım: Bu kahraman edip, elin-deki muhayyel kılıcı savurarak diyor ki: " Harpten evvelki edebiyat, sayıklama edebiyatıdır. Bizimki de sıhhatli, uyanık, şuurlu bir edebiyat,. Bence dün yoktur, bugün var.. Üstatlar yoktu, yeni başlayanlar var... ilh". Bir kere Sadri Etem" Bey kendisini edîp saymakla yanılıyor. O, edip değil, sadece bir gazetecidir. Saniyen, bugünün edebiyatında onun vehmettiği kuvvet de yoktur. "Dün"ü inkâr etmek çocukluktur. Dün olmasaydı Sadri Etem Bey de olmazdı. Fakat biz Sadri Etem Beyi dün inkâr etmekte haklı görürüz. Kîm bilir, belki "dün" diyince aklına daha dün İstiklâl Mahkemesinin karşısında korkudan titreyerek, erkek gibi değil, bir kadın gibi ağladığı geliyor da onun için maziyi inkâra kalkıyor.

Sadri Etem Bey üstatları da inkâr ediyor. Yeni başlayanlar var diyor. Serveti fü-

nuncular birbirlerini hep üstat yapmışlardı. Sadri Etem Bey bunu kastediyorsa haklıdır. Fakat kendileri de aynı yanlışlığa düşüyorlar. Babîâli caddesinin bir kaç gazeteci edibi (?) edebiyatı da inhisara almışlar, kendilerinden başka kıymet tanımıyorlar.

Sadri Etem Bey dünkülerini Osmanlı, kendilerini de Avrupalı Türk sanıyor. Hakikatte ise Sadri Etem Bey ve ona benzeyenler Türkleşmiş tatlısu Frengidir.

"Mevlânânın rubailerini", "Mezar Kitabeleri" ve "Bugün de diyorlar ki" atlı kitapları çıkardığı için Remzi Kütüphanesi tebrike şayandır.

Çankırı Halk Edebiyatı: Çankırlı Tahsin Bey tarafından Çankırı Halk Edebiyatının birinci kitabı olarak Kastamonu Vilâyet Matbaasında bastırılan bu 176 sayfalık eser türkü, mani ve ninnileri ihtiva ediyor. Fiyatı 50 kuruştur. Eserin kıymeti hakkında bir şey söylemeyeceğiz. Yalnız herkesin okumasını tavsiye edeceğiz. Çalışkan müellif Çankırı Halk Edebiyatı'na ait ikinci kitabı ile, Kastamonu şairlerine ve Kastamonu Halk edebiyatına ait eserlerinin de çıkacağını haber veriyor. Türk harsı namına bu eserlerinin de bir an önce çıkmasını temenni ederiz.

Halk Bilgisi Kılavuzu: Hamit Zübeyir Beyin bu eseri "Kitap Yazarlar Kooperatifi" tarafından neşrolunmuştur. Küçük çapta 50 sayfalık bir eserdir. Fiyatı 15 kuruştur. Kitap yazarlar kooperatifi bu kitabın neşriyle bir varlık göstermiş oluyor ki taktire değer. Halkiyat tetkiki yapanlara bu kitabı tavsiye ederiz.

Türkbilik Revüsü: Doktor Rıza Nur Bey eski ve ateşli bir Turancıdır. 12 ciltlik Türk Tarihi de bunu gösterir. Epey zamandır Paris'te bulunan ve Türklüğe ait

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 15

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 24

neşriyat yapan Rıza Nur Bey şimdi "Türkbilik Revüsü" adında bir mecmua tesis etmiştir. 110 sayfalık birinci cildi hep Rıza Nur Bey'in makaleleri ve neşrettiği metinlerle doludur. "Türkbilik" kelimesini Rıza Nur Bey "Turcologie" mukabili olarak kullanıyor. Müellif bu fikrini vaktiyle Türk tarihini ya-zarken de ileri sürmüştü.

Rıza Nur Bey "logie" mukabili olarak Türkçe "bilik" kelimesini kullanmayı teklif ediyordu. Bu suretle Türkiyat (Türkoloji) yerine "Türkbilik" arziyat (jeoloji) yerine "yerbilik", ruhiyat (psikoloji) yerine "tinbilik" denilmesini ve Türkolok, jeolok, psikolog yerine de "Türkbilgiç", "yerbilgiç", "tinbilgiç" denilmesini ileri sürüyordu.

Rıza Nur Bey'in bu fikri bilhassa dilde yenilik yapılmak istenilen şu devirde gayet haklıdır. Hatta biz "grafi" edatı için de Türkçe "bitik" kelimesinin kullanılmasını teklif edebiliriz. Zaten bu kelime tam "grafi"nin karşılığıdır. Bu suretle meselâ "etnoloji" ve "etnografi" kelimelerinden birincisini "ilbilik" ikincisini de "ilbitik" diye tercüme edebiliriz. Bu kelimeler hem daha kısa, hem daha güzel, hem de Türkçe'dir. Tabii Türk ahengine de daha uygundur. Merhum dil encümeni bu gibi kelimeler için "bilgi" kelimesini kabul etmişti. Meselâ "nebatat" mukabili olarak "bitki biligi"ni koyuyordu, Halbuki bu şekil biraz yanlışır "bitki biligi" iki kelimedenden mürekkeptir ve terkiptir. Bir ilmin adının ise bir kelimedenden mürekkep olması icap eder. "bitkibiligi" kelimelerini birleştirip bir kelime haline koysak da yine bu mahzur yok edilemez. Çünkü o zamanda bu kelimenin mef'ulü bih ve mef'ulü ileyih şekilleri "bitki biligini" ve "bitkibiligine" olacaktır. Halbuki bu kelime tek kelime olduğu taktirde bu iki şeklin "bitkibiligiyi", "bitkibiligiye" ve diğer şekillerinin de "bitkibiligi"de"

"bitkibiligi"den" olması icap eder. Bu olmayacağı için bu şekil mahsurludur. Rıza Nur Beyin teklif ettiği şekilde ise bu mahzur yoktur.

K.A.

Yarım
asırdanberi
İşçisi
Sermayesi
Müstahdimi
Müstehliki
TÜRK olan ve
Bütün manasiyle
YERLİ MALI olan

PERTEV MÜSTAHZARATI

Avrupa müstahzaratiyle cidden
rakabet kabul etmez bir nefaset
ve ehveniyettedir.

Bazı müstahzaratı :

*Krem (yağlı ve yağsız), briyanlin ,
Pudra , Ruj , esans , losyon ve saire...
ve saire...*

İSTANBUL- Arkadaş Matbaası